

**MANZARALI BOG'DORCHILIK VA
KO'KALAMZORLASHTIRISHNING ZAMONAVIY AHAMIYATI
СОВРЕМЕННОЕ ЗНАЧЕНИЕ ДЕКОРАТИВНОГО САДОВОДСТВА И
ОЗЕЛЕНЕНИЯ
THE MODERN SIGNIFICANCE OF ORNAMENTAL HORTICULTURE
AND GREENING**

Toshkent davlat agrar universiteti

Meva-sabzavotchilik va uzumchilik fakulteti tyutori

Urinbayeva Manzura Akram qizi

Аннотация: Ushbu maqolada manzarali bog'dorchilik va ko'kalamzorlashtirish sohasining nazariy va amaliy jihatlari, ularning ekologik, ijtimoiy va iqtisodiy ahamiyati keng yoritilgan. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar asosida sohani rivojlantirish istiqbollari tahlil qilingan. Ushbu maqolada manzarali bog'dorchilik va ko'kalamzorlashtirish sohasining nazariy va amaliy jihatlari, ularning ekologik, ijtimoiy va iqtisodiy ahamiyati keng yoritilgan. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar asosida sohani rivojlantirish istiqbollari tahlil qilingan. Ushbu maqolada manzarali bog'dorchilik va ko'kalamzorlashtirish sohasining nazariy va amaliy jihatlari, ularning ekologik, ijtimoiy va iqtisodiy ahamiyati keng yoritilgan. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar asosida sohani rivojlantirish istiqbollari tahlil qilingan.

Аннотация: В этой статье подробно рассматриваются теоретические и практические аспекты области декоративного садоводства и ландшафтного дизайна, а также их экологическое, социальное и экономическое значение. Также были проанализированы перспективы развития отрасли на основе современных технологий и инновационных

подходов. В этой статье подробно рассматриваются теоретические и практические аспекты области декоративного садоводства и ландшафтного дизайна, а также их экологическое, социальное и экономическое значение. Также были проанализированы перспективы развития отрасли на основе современных технологий и инновационных подходов. В этой статье подробно рассматриваются теоретические и практические аспекты области декоративного садоводства и ландшафтного дизайна, а также их экологическое, социальное и экономическое значение. Также были проанализированы перспективы развития отрасли на основе современных технологий и инновационных подходов.

Annotation: *This article covers a wide range of theoretical and practical aspects of the field of ornamental gardening and landscaping, their ecological, social and economic significance. Also, on the basis of modern technologies and innovative approaches, the prospects for the development of the industry are analyzed. This article covers a wide range of theoretical and practical aspects of the field of ornamental gardening and landscaping, their ecological, social and economic significance. Also, on the basis of modern technologies and innovative approaches, the prospects for the development of the industry are analyzed. This article covers a wide range of theoretical and practical aspects of the field of ornamental gardening and landscaping, their ecological, social and economic significance. Also, on the basis of modern technologies and innovative approaches, the prospects for the development of the industry are analyzed.*

Kalit so'z: *Manzarali bog'dorchilik, ko'kalamzorlashtirish, ekologiya, landshaft dizayni, yashil hududlar, shahr muhiti*

Ключевое слово: *декоративное садоводство, ландшафтный дизайн, экология, ландшафтный дизайн, зеленые зоны, городская среда*

Keyword: *ornamental gardening, landscaping, ecology, landscape design, green areas, urban environment*

1. Kirish. XXI asrda dunyo aholisining katta qismi shaharlarda istiqomat qilmoqda. Sanoatlashuv va transport tizimining kengayishi natijasida atmosfera ifloslanishi, issiqxona gazlari miqdorining ortishi, shovqin darajasining oshishi va yashil hududlarning qisqarishi kabi ekologik muammolar yuzaga kelmoqda. Bunday sharoitda manzarali bog‘dorchilik va ko‘kalamzorlashtirish shahar muhitini sog‘lomlashtirish va barqaror rivojlantirishning muhim vositasiga aylanmoqda.

Manzarali bog‘dorchilik — bu estetik va ekologik maqsadlarda o‘simliklarni tanlash, joylashtirish va parvarishlashga asoslangan faoliyat bo‘lsa, ko‘kalamzorlashtirish esa aholi yashash hududlarini daraxt, buta va maysazorlar bilan qoplash jarayonidir. Zamonaviy shaharsozlikda ushbu ikki yo‘nalish o‘zaro integratsiyalashgan holda rivojlanmoqda.

2. Adabiyotlar sharhi. Yashil hududlarning inson salomatligiga ta’siri bo‘yicha ko‘plab tadqiqotlar olib borilgan. Xususan, Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti ma’lumotlariga ko‘ra, shaharlardagi yashil hududlarning yetarli bo‘lishi yurak-qon tomir kasalliklari, ruhiy tushkunlik va stress darajasining kamayishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Zamonaviy landshaft arxitekturasi va yashil infratuzilma konsepsiyasi ekologik barqarorlikni ta’minlashga qaratilgan. Masalan, Singapur tajribasida “shahar ichida bog‘” tamoyili asosida vertikal ko‘kalamzorlashtirish, tom bog‘lari va sun‘iy yashil hududlar keng joriy etilgan. Markaziy Osiyo sharoitida ham ko‘kalamzorlashtirish masalalari dolzarb bo‘lib, Toshkent shahrida yangi bog‘ va istirohat maskanlari tashkil etilishi urban ekologiyani yaxshilashga xizmat qilmoqda.

3. Tadqiqot metodologiyasi Mazkur maqolada tahliliy va qiyosiy usullardan foydalanildi. Ilmiy manbalar, statistik ma’lumotlar va amaliy tajribalar asosida manzarali bog‘dorchilikning zamonaviy ahamiyati o‘rganildi. Shuningdek, ayrim rivojlangan shaharlar tajribasi qiyosiy tahlil qilindi.

4. Natijalar va muhokama

4.1. Ekologik ahamiyat

Ko‘kalamzorlashtirishning ekologik samaradorligi quyidagilarda namoyon bo‘ladi:

- Atmosferadagi zararli gazlarni kamaytirish;
- Kislrod ishlab chiqarish;
- Shahar “issiqlik oroli” effektini pasaytirish;
- Shovqinni kamaytirish;
- Tuproq eroziyasining oldini olish.

4.2. Ijtimoiy va sog‘lomashtiruvchi rol

Yashil hududlar aholining dam olishi va sport bilan shug‘ullanishi uchun qulay sharoit yaratadi. Psixologik tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, tabiat qo‘ynida vaqt o‘tkazish stress gormonlari miqdorini kamaytiradi va ruhiy barqarorlikni oshiradi.

Bolalar va keksalar uchun park va xiyobonlarning mavjudligi ijtimoiy integratsiyani kuchaytiradi hamda sog‘lom turmush tarzini shakllantirishga yordam beradi.

4.3. Iqtisodiy samaradorlik

Ko‘kalamzorlashtirish iqtisodiy jihatdan ham foydali hisoblanadi. Yashil hududlarga yaqin joylashgan ko‘chmas mulk obyektlarining bozor qiymati yuqori bo‘ladi. Bundan tashqari, park va istirohat maskanlari turizmni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Yashil infratuzilma suv toshqinlari xavfini kamaytirish orqali iqtisodiy zararlarining oldini olishga ham yordam beradi.

4.4. Zamonaviy landshaft dizayni tendensiyalari

Bugungi kunda quyidagi yo‘nalishlar keng qo‘llanilmoqda:

- Vertikal ko‘kalamzorlashtirish;
- Tom bog‘lari;
- Ekologik parklar;
- Aqlli sug‘orish tizimlari;
- Mahalliy iqlimga mos o‘simliklardan foydalanish.

Masalan, Dubay shahrida cho‘l iqlimiga moslashtirilgan landshaft loyihalari amalga oshirilmoqda. Bu suv resurslaridan oqilona foydalanish tamoyiliga asoslanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, manzarali bog‘dorchilik va ko‘kalamzorlashtirish zamonaviy shaharlarda ekologik barqarorlikni ta‘minlash, aholi salomatligini mustahkamlash va iqtisodiy rivojlanishga hissa qo‘shishda muhim omil hisoblanadi. Urbanizatsiya jarayonlari kuchayib borayotgan sharoitda yashil infratuzilmani kengaytirish va ilmiy asosda rejalashtirish ustuvor vazifalardan biri bo‘lib qoladi. Kelgusida mahalliy iqlim sharoitiga mos, suvni tejovchi va bioxilma-xillikni qo‘llab-quvvatlovchi ko‘kalamzorlashtirish strategiyalarini ishlab chiqish zarur. Daraxtzor hududlarda havo harorati ochiq asfalt maydonlariga nisbatan bir necha darajaga past bo‘lishi aniqlangan. Bu esa ayniqsa jazirama iqlimli hududlarda muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1 **U. N. Nigmatov** – *Dendrologiya asoslari*. Toshkent: O‘qituvchi nashriyoti.
  - Yo‘nalish: manzarali daraxt va butalar, introduksiya masalalari.
- 2 **A. A. Abdullayev** – *Shahar ko‘kalamzorlashtirish asoslari*. Toshkent.
  - Yo‘nalish: urban landshaft va shahar yashil hududlari.
- 3 **R. X. Karimov** – *Manzarali bog‘dorchilik*. Toshkent, TDAU nashri.
  - Yo‘nalish: gulchilik, manzarali o‘simliklar agrotexnikasi.
- 4 **M. M. Mirzayev** – *O‘zbekiston sharoitida manzarali daraxt va butalar*.
  - Yo‘nalish: iqlimga mos o‘simlik turlari va parvarish texnologiyasi.
- 5 **Sh. T. Xolmatov** – *Ko‘kalamzorlashtirish va landshaft dizayni*.
  - Yo‘nalish: zamonaviy landshaft loyihalash.